

K
R
Ö
N
I
K
A

BERG 2014

Bergs krönika 2014

Årgång 71

I din hand har du ännu en upplaga av Bergs krönika. En krönika som lever vidare tack vare mångas engagemang och ideella insatser. Tack alla, ingen nämnd och ingen glömd, som bidragit med idéer, texter och bilder till årets krönika!

Det är så lätt att glömma bort sin samtid, men även vår tid blir historia så småningom. Bergs krönika som sett ungefär likadan ut sedan starten 1944 är sammantaget ett historiskt dokument. Här har alla födda och döda, alla sålda fastigheter och aktuella händelser i bygden satts på pränt. Ett stycke unik lokal historia.

Krönikan har som ambition att bjuda på berättelser från olika tidsepoker. Nu- och dåtid samsas i berättelsen om sägen i Lädja. Berättelsen om Otto Ek är resultatet från ett digert forskningsarbete kring gårdarna i Berg som så småningom ska bli en bok. 1900-talshistorien skildras genom ett tidningsklipp från Växjöbladet och en vittnesbörd om hur det var att komma ny i bygden på 1970-talet.

Vill du berätta om hur det var att komma ny till Berg? Eller hur det var att återvända efter en tid på annan ort? Välkommen med din berättelse för kommande krönikor.

Berg i april 2015

För redaktionskommittén

Kerstin Haggren

Sune Andersson

Torsten Persson

Maria Richter Simsek

Omslagsbild: Försommarens humleblomster.

Sista sidan: Unga löpare tar sats i Lädjaloppet. Bergs kyrka öppnades för första gången på många år för besökare. Bibbs utställning "Dukat till fest" med lokala hantverkare.

Verksamhetsberättelse

*Bergs hembygdsförening sammanfattar verksamheten
för 2014*

Styrelsen har under verksamhetsåret bestått av följande ledamöter:

Bengt Göransson, ordförande

Torsten Persson, sekreterare

Rolf Svahn, kassör

Övriga ledamöter: Erik Andersson, Ingrid Johansson, Kennet Johansson, Sara Karlsson, Lars Nyvall, Camilla Olofsson och Ulla Weis.

Suppleanter: Inga-Gun Andersson, Barbro Ahl

Revisorer: Ewert Ericson (smk), Filip Karlsson, med Lars-Erik Persson som suppleant.

Redaktionskommitté Bergs krönika: Kerstin Haggren (smk), Sune Andersson, Torsten Persson och Maria Richter Simsek.

Arkivansvarig och förmedling av äldre krönikor: Bengt Göransson och Rolf Svahn.

Stugvärdar: Barbro Ahl, Ulla Weis och Karl Heinz Weis.

Gårds- och inventariiekommitté: Erik Andersson (smk), Gustav Andersson, Bengt Bengtsson, Folke Johansson, Kennet Johansson och Karl Heinz Weis.

Ledamot i styrelsen för Lilla Björka: Eva Persson.

EU-ansvarig: Bengt Göransson.

Roteombud:

Björka/Herrgården Barbro Ahl

Ernatorp Kent Eng

Holma/Ramsås Stefan Gustafsson

Sandvik/Matkull Ian Wennerholm

Lövåhult Gunnar Larsson

Rösås Folke Johansson

Hult Gustaf Andersson

Lädja Cecilia Hedstig/Bengt Göransson

Hjulatorp Bertil Johansson

Valberedningen: Karl Johan Krantz (smk), Ewert Ericson, Britta Karlsson.

Dukat för kaffe i hembygdsgården.

Verksamhet

Utöver de traditionella arrangemangen har några större projekt genomförts under verksamhetsåret. Vi har bland annat installerat ett nytt bättre begagnat kök, påbörjat en fasadrenovering samt fällt träd och röjt buskar i trädgården. Erik Andersson och Bengt Bengtsson i gårdskommittén ansvarade förtjänstfullt för det sistnämnda projektet.

Styrelsen har under verksamhetsåret, utöver konstituerande sammanträde i samband med årsmötet, haft sex sammanträden.

Våren

Årsmötet hölls i Bydegården söndagen den 23 mars. Ett 30-tal medlemmar var närvarande och trakterades med våfflor och kaffe samt mustiga historier av bygdeberättaren och underhållaren Harald Leandersson från Furuby.

11 maj föreningskafé tillsammans med Stiftelsen Gustafs Bjursjö och Bergs skytteförening på Lilla Björka. Glädjande stort antal besökare som även nu utfodrades med kaffe och våfflor, våfflorna signerade Kennet Johansson.

Valborg firades som traditionen bjuder med våreld, kyrkokör, kaffe-

servering och lotteri i samarbete med sockenrådet och Lädja Badplatsförening. Moheda Chark hade generöst bidragit med priser till lotteriet. Mycket folk, runt hundra personer, hade samlats och både kyrkokör och vårelld värmdes. Vårtalare var Cecilia Zadig, som talade kring betydelsen av en bykyrka.

Den första träffen med roteombuden och utdelning av krönikan årgång 70 ägde rum den 25 maj och återträffen den 10 augusti.

Sommaren

Hembygdsgården var öppen hela Bergveckan samt söndagseftermiddagarna från mitten av juli till mitten av augusti.

Strax före Bergveckan hade vi, som vanligt, många besök. Ett ovanligt sådant, uppskattat av både besökare och föreningens guider var det när medlemmar i sammanslutningen Livstycket i Stockholm besökte Lilla Björka och hembygdsgården. Besökarna, till antalet runt 40 personer, bestod av invandrarkvinnor, som gavs möjlighet att se mer av sitt nya hemland. Stor munterhet uppstod när man kommunicerade på lite svenska och mycket teckenspråk.

Ett mycket uppskattat inslag under Bergveckan bestod föreningen med under den traditionella onsdagskvällen. Det handlade om Pelle Näver och mannen som sjöng och berättade var Peter Nilsson, trubadur och välkänd dirigent för bland annat Växjö Manskör. Drygt hundra personer kom, lyssnade och applåderade en utmärkt underhållning.

"Det stora kakkaket" har blivit ett evenemang som kommit för att stanna. Officiell invigning av det nya köket ägde rum samtidigt med kakkalaset. Långt över hundra personer arbetade hårt med att reducera kaklagret, som innehöll fler än 40 olika bakverk.

Sara Karlsson och Ingvor Lundqvist i det nyrenoverade köket.

Trubaduren Peter Nilsson presenterade Pelle Näver under Bergveckan

Kakfest i hembygdsgården

Bengt Göransson pustar ut tillsammans med Kurt och Inga-Gun Andersson.

Årets slättergille ägde rum den 19 juli. Slätterorkestern underhöll och efter avslutat arbete ljöd vällingklockan som signal för intagande av slättergröt, kaffe och smörgås, ordnat av Holma/Ramsås rote. Än en gång hade föreningen långtifrån kommande deltagare, en iransk familj som var gäster hos Torsten och Eva Persson i Lädja. Gästerna, som för första gången i sitt liv deltog vid ett slättergille, var både roade och flitiga och sågs rapportera hem till hemlandet under pågående räfsande, med räfsa i ena handen och mobil i den andra.

Sensommar och höst

Vid rotevandringen 16 augusti i Lädja östra rote berättade Karl Johan Krantz om byn, och folket i husen man passerade under vandringen berättade om husens historia. Ett 30-tal personer deltog.

Den från förra året uppskjutna kultur- och naturnära cykelturen ägde rum den 6 september i västra delen av socknen

Stora städdagen utbröt 11 oktober och avbröts endast för intagande av ärtsoppa, som presenterades av Barbro Ahl.

Hembygdsföreningens tack till alla medlemmar, som på något sätt medverkat vid Bergveckan och föreningens arbete, bestod i inbjudan till ett besök till det nyöppnade Suzis 50-tals café i Hjälmseryd. Kaffe och räkmacka serverades i den trevliga och litet ovanlig miljön

Slutord

Under året har hembygdsföreningen gjort flera större investeringar: kök, köksmaskiner och påbörjat en yttre renovering. Vi upplever ändå att ekonomin är god och räknar med att kunna fortsätta förbättringsarbetet under 2015 med bland annat målning av fönster och brädfordring.

Till sist vill styrelsen tacka alla som är medlemmar och på det sättet stödjer hembygdsrörelsen och alla som på olika sätt har lagt ned arbete på hembygdsföreningens verksamhet, några nämnda men ingen glömd.

Bengt Göransson
ordf

Torsten Persson
sekr

Rolf Svahn
kassör

Lena Wibroe, kulturnämndens ordförande i Växjö, artikelförfattaren Marianne Enge Swartz, Stockholms kulturborgarråd Madeleine Sjöstedt och Elin Wägner-sällskapets representant Eva Persson efter invigningen av statyn.

Wägner-staty på plats

Marianne Enge Swartz

I augusti invigdes en staty över Elin Wägner vid Sankt Eriksplan i Stockholm. Statyn var en gåva från Elin Wägner-sällskapet. Motivet var ursprungligen en statyett av Siri Derkert som uppförstorats till nästan naturlig storlek. Marianne Enge Swartz, sedan många år engagerad i Elin Wägner-sällskapet, berättar om vägen från idé till färdig staty.

Under våren 2011 beslöt Elin Wägner-sällskapets styrelse att arbeta för att få till stånd en staty av Elin Wägner att uppföras på central plats i Stockholm. Ett porträtt av Elin Wägner från 1910-talet, det vill säga tiden då hon debuterade och slog igenom med Norrtullsligan och Pennskaftet samt var bosatt i Stockholm, föreslogs. En modell med Elin Wägner i stor hatt och kappa som underlag till en staty togs fram. Samtidigt började

arbetsgruppen samla ihop pengar bland medlemmarna samt sökte medel från fonder.

Efter ett avslag från Svenska Akademien beslöt arbetsgruppen att tillskriva De Aderton individuellt. Reaktionen var att jag blev uppringd av professor Ulf Linde, som menade att han hade en bättre idé till staty, nämligen att uppförstora en statyett av Siri Derkert som hon knådat ihop när hon vistades på Kvinnliga Medborgarskolan i Fogelstad.

Statyetten är från 1945 och finns i Bonniers porträttsamling och föreställer Elin Wägner när hon håller tal. Jag hade sett statyn och höll med Ulf Linde om att den var fin eftersom den gav en ögonblicksbild av Elin Wägner. Men aldrig hade jag kunnat föreställa mig att man kan förstora upp en 20 centimeter hög staty till nästan naturlig storlek. Det går, försäkrade Ulf Linde och tipsade om skulptör Rune Rydelius, som skulle kunna utföra arbetet.

Ärar både Derkert och Wägner

Efter att vi fått tillstånd till uppförstoringen av både Bonniers och Siri Derkerts arvingar beslöt Elin Wägner-sällskapet att satsa på detta projekt, som samtidigt skulle ära två av 1900-talets framstående kvinnor. Jag var med när vi hämtade skulpturen hos Bonniers och for tillsammans med Rune Rydelius för att besöka Ulf Linde i hans hem på Lidingö. De båda herrarna vred och vände på den lilla damen och deras utläggningar om proportioner, linjer och detaljer öppnade även mina ögon för konstverket.

Elin Wägner-sällskapets förslag var att statyn skulle stå på eller i närheten av Odenplan, ett område i Stockholm där Elin Wägner hade sin bostad under en period samt där flera av hennes romaner och noveller från tidigt 1900-tal tilldrar sig. Men Odenplan kommer att vara byggplats årtal framöver och när Stockholm konst erbjöd en fin plats på S:t Eriksplan beslöt vi oss för den. Tyvärr hann statyn inte bli klar inför vårt stora firande av de två första kvinnorna i Svenska Akademien – Selma Lagerlöf och Elin Wägner – den 17 maj så på söndagen efteråt förevisades en modell av statyn på Liljevalchs konsthall inför en stor publik.

Lång väg till invigning

Den formella invigningen och överlämnandet av statyn skedde i stället den 21 augusti under högtidliga former med tre trumpetare, tal av Stockholms kulturborgarråd Madeleine Sjöstedt, chefen för Stockholm konst Mårten Castenfors, Växjö kulturnämnds ordförande Lena Wibroe

och Eva Persson som representant från Elin Wägner-sällskapet. Jag, som drygt tre år tidigare kläckt idén om en staty av Elin, berättade om processen och fick blommor liksom statyns skapare skulptören Rune Rydelius.

Skulpturen av Elin Wägner har vuxit fram i Rune Rydelius ateljé i en gammal skola i Löt, Grillby i närheten av Enköping. I en artikel i Enköpingsposten i september 2013 berättar Rune för intervjuaren Gunilla Edström:

– Att få detta uppdrag har varit mycket berikande. Inte bara för att det är en staty av en kvinna – det finns inte många kvinnliga statyer i det offentliga rummet – utan för att det är en staty som inte är fotografiskt avbildande utan vill ge en intim bild av en målmedveten och aktivt verkande kvinna som fick kämpa för att accepteras i en manlig värld.

Rune gjorde skulpturen i tre delar, som sedan skulle fogas ihop och passa samman. Bara detta låter som ett imponerande arbete men ännu värre blir det när han beskriver hur uppförstoringen gått till – utan hjälp av dator och tredimensionellt program. Genom mätpunkter och den konstnärliga blicken har han förstorat Siri Derkerts lilla skulptur.

När jag besöker Rune första gången på våren 2013 har han gjutit av Siris lilla bronsskulptur i gips och hela kroppen är full av prickar som utgör mätpunkter. Avståndet mellan mätpunkterna uppförstoras proportionellt med hjälp av en, i skala 1:7,3, förlängd passare, till den nästan 160

Siri Derkerts statyett över Elin Wägner, uppförstorad av Rune Rydelius

centimeter höga skulpturen. Varje detalj i den ursprungliga skulpturen överförs på detta sätt till det nya originalet samtidigt som justeringar kan ske. Kanske exempelvis näsan blir för stor när den förstoras i enlighet med mätpunkterna och måste justeras en aning? Rune förklarar:

– En digital förstoring blir mekanisk och tar inte hänsyn till Siri Derkerts intentioner. För det behövs en blick som ser.

Ett problem med Siris skulptur är Elins små fötter, som liksom vill dansa iväg med henne. Rune grubblar över hur han ska kunna förankra skulpturen säkert, samtidigt som man ska kunna känna att ena foten vill sväva iväg. I sina händer håller Elin ett manuskript – eller är det kanske så att hon läser högt ur en av sina böcker? Rune berättar:

– Jag har kommit Siri Derkert nära och kunnat följa hennes sätt att skapa. Jag är imponerad av hennes kunskap och hennes förmåga att iaktta uttryck i sin omgivning.

Elin Wägner är klädd i dräkt med kort jacka och i halsen är blusen knuten i rosett. Rune pekar och visar på detaljerna:

– Man upplever rörelsen i skulpturen, hur linjerna talar med och liksom är i samspråk med varandra. Titta bara på rosetten, som sticker ut, på linjen över nacken, leendet som drar upp ena mungipan, medan hon är allvarlig på andra sidan och på ögonen som ser ner i papperet i handen. Det finns ett tryck från ryggen och framåt som visar på koncentration. Överkroppen är aktiv medan det är lugnt nedtill men sedan kommer benets riktning och fotens rörelse som visar att hela kroppen är aktiv.

Tack till dem som bidragit

I december 2013 godkändes Rune Rydelius uppförstoring av skulpturen av familjen Derkert och Stockholm konst och i januari 2014 började den gjutas i brons hos Adrian Andreescu i Tensta. Processen går så till att man gör en gummi-form med gipskappa ovanpå. Vax penslas i formen och vaxoriginalet skickas till bronsgjutaren, som gör en ny form. Statyn gjuts sedan i tre delar och svetsas ihop. Rune arbetar sedan vidare med sicelering, det vill säga med finputsning av detaljer och därefter med patinering av bronsen. Sockeln är av svart diabas och där kommer det att finnas en platta med tack till alla som bidragit till att Siri Derkerts staty av Elin Wägner kunnat förverkligas.

Statyn är en gåva från Elin Wägner-sällskapet till Stockholms stad. Bidragsgivare: Jacob Derkert, Sebastian Derkert och Tora Derkert * Bonniers konstsamling * Konstakademien, Hjalmar Wicanders fond * Växjö kommun * BA Danelii stiftelse * Kvinnliga Kontoristföreningen i Stockholm * Privata bidragsgivare.

Sista generationen på Lädjasågen. Mats Skogström i action.

Sågen i Lädja mot sitt slut

av Torsten Persson

Johan Perssons Sågverk i Lädja är ett välkänt företag i bygden. Många har beställt renoveringsvirke till sina hus här. Men nu sågar man inte längre som förr, en epok är på väg mot sitt slut. Torsten Persson, som bor granne med Lädjasågen, tecknar sågverkets historia.

Berättelsen om sågen i Lädja är en bekräftelse av det gamla talesättet att om man sätter en smålänning på en öde ö får han den till att blomstra.

Johan Persson, född 1911 på Hinsekind var dräng och torpare och dagsverkare vid vägbyggen. Vid ett tillfälle skulle väg dras över en bondes mark och där stod några stora ekar i vägen. Bonden hade problem med att bli av med dem vilket Johan fick höra talas om och erbjöd sig att köpa ekarna. Så skedde, och Johan sålde sedan timret till en såg i Tingsryd som var specialiserad på ek. Affären gav Johan större förtjänst än om han knogat i en månad. En blivande affärsman var född.

Förmedlade lövtimmer

Johan var med sin tid och rentav litet före de flesta. Han köpte 1950 den första motorsågen i trakten. Det var en rejäl klump på runt 20 kilo, tung och inte särskilt driftsäker (se bilden). Johans son Lars-Erik berättar att fick man väl igång sågen fick man såga så länge det gick och fylla på olja och bensen i farten. Att försöka få igång den efter ett stopp var inte lätt.

Den blivande affärsmannen blev ombedd att bli ombud för företag i Växjö och åkte runt bland bönderna och köpte ek, asp och björk och förmedlade affärer. Det gick bra. Först cyklade han runt, sedan bytte han upp sig till motorcykel och på 1950-talet var det dags för en bil.

Den första motorsågen vägde bortåt 20 kilo och var inte lätt att arbeta med..

Sedan började det på allvar. I

Lädja fanns en företagsam man

som hette Einar Johansson. Han ägde ett kraftverk, var möllare och hade en liten såg med sågbord och tändkulemotor.

Johan köpte sågbänken och tändkulemotorn av Einar Johansson 1954 och anlade en liten såg. Ruinerna av sågen finns kvar vid bäcken som rinner bakom sågen. Där sågades mest lövträd. Några år senare, 1957, erbjöds han köpa "lammahagen", som är marken där sågen ligger idag. Dit flyttades den lilla sågen och inrymdes i ett nybyggt skjul. Det var fortfarande lövträd som sågades och kundkretsen växte. Möbeltillverkare och toffelmakare var kunder.

Elddriven sågbänk och barkmaskin

Sågen levde vidare och moderniserades 1962 när den gamla tändkulemotorn ersattes med eldrift som drog sågbänken. Men sedan hände saker, och en kris för sågen blev samtidigt en nystart. Glasbruken, som var stora kunder, hade köpt mycket ytved att elda ugnarna med men gick över till olja. Så då letade Johan upp en ny marknad.

Pappersbruket Böksholm ville köpa ytveden men barkad sådan, och för det behövdes en barkmaskin. Det var en stor investering på runt 100 000 kronor och det var mycket pengar. Men det löste sig på ett oväntat sätt. Klippans pappersbruk ville köpa ytorna och betalade kostnaden för bark-

Lars-Erik Persson var med nästan från starten och tog över sågverket efter sin far Johan 1981.

maskinen och lät leveranser av bark vara avbetalning på maskinen.

Så det rullade på, och redan tidigt började Johan göra sågverket till en nischsåg, om man kan säga så. Det betydde att hans sågverk inriktade sig på sådant sågat material som de större sågverken inte var intresserade av, till exempel bräder i långa längder. Danmark blev efterhand en stor kund och där var man speciellt intresserad av att köpa "balkar", som man kallade det – vi menar grova, fyrkantiga bjälkar. I Tyskland fanns också stora kunder och mycket av sågens produktion gick på export.

Året 1968 togs nästa steg i moderniseringen av sågen. Då investerades i en arisågbänk med åkgolv. Hydraulik kom till användning, arbetsmomenten blev mer lättarbetade och sågens kapacitet växte. Det där med åkgolv låter som om golvet åkte, och det var just vad det gjorde. I praktiken innebar det att de som arbetade inte längre själva behövde gå vid sidan av produktionslinjen utan åkte med.

Modernisering på 1970-talet

På 1970-talet hände mycket med sågen. Verksamheten gjordes till aktiebolag 1970 och blev "AB Johan Persson sågverk". Det gamla såghuset

byggdes ut kraftigt 1971–72 och nya möjligheter att bearbeta träet skapades genom att en klyvlinje anlades, liksom en flishugg. Södra var stora kunder och köpte mycket flisat trä. Och sågens kapacitet växte ännu mer.

En stor händelse var det som skedde 1975. Då byggdes såghuset ut ytterligare och nu kom automation in i bilden. Den innebar, att en man, bekvämt sittande inomhus, med några spakar kunde få dubbelt så mycket gjort som två man. Vid det laget hade sågen sex anställda.

När marknaden efterfrågade hyvlade bräder kunde det lilla sågverket snabbt ställa om. Maskin inköptes och hyvleriet blev ett komplement till sågningen och innebar alltså en vidareförädling.

Johan fyllde 70 år 1981 och tyckte sig ha rätt att gå i pension. Det gjorde han och äldste sonen, Lars-Erik som varit med nästan från början av sågens tillvaro, tog över verksamheten. Några år senare skulle Lars-Eriks son Mats bli delägare i sågen.

Innan dess hade nästa stora investering gjorts: planen framför såghuset asfalterades. En ny sågverkstruck inköptes också. Så det som började med en liten såg med tändkulemotor och ett litet sågbord hade utvecklats till en välskött modern liten industri, med efterhand fast kontrakterad kundkrets, i synnerhet i Danmark.

Dansk marknad

Just Danmark var värt ett eget kapitel. Inriktningen på sågen i Lädja som en liten nischsåg som inte försökte konkurrera med de stora sågverken behölls. Så därför var det ingen i branschen som hört talas om att en liten såg gick utomlands och skaffade en egen marknad. Det var emellertid just vad som nu hände. Lars-Erik och en annan svensk som kände marknaden i Danmark gav sig ut på egen säljresa till danska "tömmerhandler" på Jylland. Resultatet blev så framgångsrikt att man fick dra åt bromsen – antalet och storleken på order måste ju kunna effektueras och sågen hade, som sagt, begränsad kapacitet.

Nå, den danska marknaden utvecklades väl och Lars-Erik lärde sig snabbt dansk affärskultur som skiljer från svensk. Det var inte så mycket förhandlingar – "den som äger grisen sätter prisen", säger danskarna, det vill säga att den som har varan sätter priset. Ett resultat av kontakterna med den danska marknaden blev, att när lågkonjunkturen slog till på tidigt 1990-tal i Sverige stod sågen väl rustad att stå emot nedgången.

Efterhand tog Lars-Erik själv över kontakterna med Danmark. Tillfälligheterna gjorde att han knöt kontakt med en dansk i branschen. Person-

kemin stämde och därmed etablerades en affärsförbindelse som övergick i personlig vänskap som varar än.

Det gick bra för sågen.

År 2005 hände det, som vi alla minns. Gudrun slog till och ställde till det, både privat och för sågen – att vara skogsägare tiden efter var ingen höjdare. Det blev plötsligt ett överflöd på råvaror, skogsägare var närmast desperata att få stormfälld skog behandlad, och sågen hade begränsad kapacitet och gick på högtryck. Det var inte bara begränsad sågkapacitet som var problem: för skogsägarna gällde det att få ut skogen och fram den till sågverken. Och i Danmark köpte man allt som kunde sågas.

Det var en kaotisk situation och då gjorde man på sågen en sista stor investering: man lyckades komma över en bättre begagnad skogsmaskin, en skotare och den kom i rättan tid. Nu kunde man själv hämta fram stormfälld skog och det satt extra bra när nästa smäll kom: 2007 slog Per till, illa men inte lika illa som Gudrun. Sågen körde kontinuerligt fram till 2009.

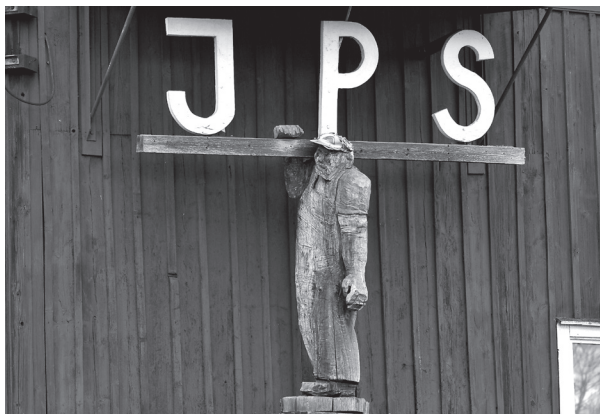
Sågen har tystnat

Lars-Erik hade arbetat hårt i hela sitt liv och åldern tar ut sin rätt. När så den senaste lågkonjunkturen kom 2009 och sågen tappade gamla kunder sedan 20 år, särskilt storkunden i Danmark – den danske kunden köptes upp i hemlandet och företaget lades ner, och även gamla kunder i Skåne föll bort – tyckte Lars-Erik att det var dags att tacka för sig.

Men sågen lever kvar om än i begränsad skala.

Allting har en början och ett slut, det vet vi. Men vi som hade knattret från bark maskinen och suset från sågen som hemvan ljudkuliss har redan saknat det.

Och kommer på oss med att tänka: "...sågar dom inte idag?"

På väg mot fiskafänge, byvägen ner till Blombergs. På bilden syns Karl Johan, Olof som är skynd bakom Sara och en lekkamrat.

Ny i bygden

av Karl Johan Krantz

Ska man bli accepterad som Bergbo, så måste man vilja bli Bergbo. Den slutsatsen drar Karl Johan Krantz, historiker och tidigare chef för Smålands museum, som med 40 års perspektiv berättar hur det var att komma ny till Bråth. Familjen möttes av en försiktigt skeptisk, men inte avvisande, hållning.

Våren 1975 bröt in och vid pingst var styvmorsviolerna och mandelblommen i full gång på trädgårdsslänten i Bråth. En liten annons i Smålands-posten hade satt oss på spåren. Visningen skulle ske av bostadshuset på Bråth 1:8, som låg inbäddat i grönska tillsammans med en bod och ett veaskjul.

Bilfärden från den mindre medelstora staden Växjö gick över Berg och Lädja. Landskapet var då öppnare och mer överblickbart och mjölkbönderna var fler.

Första anblicken av Bråth när Kristina och jag gled ner för backen, var

betagande. När vi stannade på ladugårdsbacken fanns endast tanken att här skall vi bo.

Säljare var Gustav Andersson som tidigare haft firman Vatten och Värme i Lammhult. Han hade under tidens gång investerat en del pengar i fastigheter i Göteborg och sedan gjort ett kapital som han investerade i jordbruksfastigheter i Bråth. Uppvuxen som torparson på Skälsnäs i Tjureda socken, närde han en hemmansägardröm. Den förverkligade han genom att lägga samman två gårdar i Bråth. Till salu var nu den ena mangårdsbyggnaden med en tomt på ett tunnland. Som mäklare hade han anlitat Thure Averskog i Lammhult.

Vi var nästan ensamma på visningen. Förutom vi gick en medelålders dam runt och hade negativa synpunkter på det mesta. Hon verkade mest nyfiken på hur mycket som fanns kvar av syskonen Gustafssons bohag. Men hon gick bet för allt hade sålts på en auktion som Gustav Andersson haft året innan. Det enda som fanns kvar var ett antal lampor från 1940- och 50-talen. En del var riktigt fina och prydde sina platser där de hängde som kvarvarande ljuskällor från en svunnen tid. Några moderniteter utöver elektrisk ström fanns inte. Vatten och avlopp saknades helt. Värmekällorna var en vedspis i köket samt två äkta och tre falska kakelugnar. Med ungdomlig blåögdhet såg vi bortom allt som behövde göras för att kunna bo någorlunda modernt med småbarn.

Trots allt bar det sig inte bättre än att vi efter några veckor var lyckliga ägare till Bråth 1:8 med tre hus och ett tunnland mark. Tanken var att kunna flytta ut tämligen omgående. Därför skedde kyrkskrivning i Berg socken vid hembesök hos komminister Carl-Gunnar Olsson i Bergs prästgård. Något konfunderad frågade han hur det var med det sanitära i Bråth, väl medveten om att syskonen Gustafsson inte investerat i moderniteter. Han satte de nya sockenborna på prov för att höra hur deras planer var samtidigt som han utstrålade en viss skepsis.

Fortfarande jordbruksbygd

Vad var det då för bygd som tog emot oss? Vi flyttade in i Rösås rote. Begreppet var fortfarande levande och inom roten förväntades en stark sammanhållning. Det innebar emellertid inte att någon kom med flyttgröt eller liknande. Välkommandet skedde mer spontant när man av en händelse träffade de nyvordna grannarna. Berg var fortfarande en bygd med flera mjölkproducenter. I såväl Rösås och i Lilla Rösås som i Bråth, Lädja, Söreskog, Holma och Ekenäs producerades mjölk. Betestrycket var därför

betydligt högre än i senare tider och även små åkerlappar hölls i produktion för spannmål och stråfoder. Erik Gustavsson i Rösås gick fortfarande med lien utmed vägkanterna och höll landskapet i behagfull hävd

Fortfarande var det full verksamhet i Axmarkers butik i kyrkbyn och i Nilssons i Bredhult. Sortimentet hade stor bredd, allt från kvarliggande tapetlager till spik av alla sorter. Ågarna höll konsekvent fast i begreppet lanthandel. I Bredhult fanns dessutom bensen. Rolands taxi stod för transporttjänsten och han var en synnerligen uppskattad skolskjutschaufför.

Bergborna

De flesta i bygden hade någon släktrelation till sina gårdar och bostäder. De flesta var födda i socknen och sedan blivit den trogen. Andelen nyinflyttade var inte särdeles stort och utgjordes främst av ingifta eller återflyttade. Möjligen var Lädja ett undantag med några helt nya familjer som kom i 1970-talets början. De betraktades mer som ett utslag av det aktuella fenomenet "gröna vågen" men tillförde både nya perspektiv som idéer.

Trots spännvidden i bygdens liv fanns det en försiktighet mot de nya. De hörde liksom inte till och sågs inte som riktiga bergbor utan snarare som något exotiskt. Det fanns generellt ingen illvilja i det förhållningssättet utom möjligen vid ett tillfälle. Den gången undslapp sig en av de, i egna ögon, "riktiga bergborna" kommentaren att om man ville förstå bygden skulle man vara född i den. Den gången gällde frågan Elin Wägner som enligt sagesmannen "förstod bygden". Vad han glömde var att Elin Wägner var född i Lund. Det som sades var klart avvisande mot de nya. Vad sagesmannen inte förstod var att han genom Elin Wägner bara bekräftade att vill man vara delaktig i en bygd så blir man det. Det gäller att vilja vara bergbo. Det innebär inte att man måste vara född här. Egentligen är det samma sak med alla som kommer till Sverige från andra håll. Vill de vara svenskar så är de det.

Föreningslivet förenar

Den förekommande skepsisen innebar emellertid inte en avvisande hållning mot de nya. De mottogs efter sina förtjänster och inlemmades i bygdens sociala liv, om de själva ville. Lädja badplatsförening är ett exempel på initiativ där "de nya" tog aktiv del i bildandet. Utgångspunkten var att skapa en brygga för att förbättra badmöjligheterna i Lädjasjön. Lädja hade ju redan tidigare varit med om innovativ verksamhet genom Flory

Adolf Fransson och Aron Johansson i Korsholmen mejar råg på Blombergs sjöåker tillsammans med Kristina och Sara.

Gates vävprojekt som sysselsatte flera kvinnor i byn. På något vis fanns det en tradition från den tiden som badplatsföreningen kunde rida på.

Överlag var föreningslivet en betydelsefull integreringsfaktor. Skytteföreningen, hembygdsföreningen, scouterna, hemvärnet, lottakåren, Röda korset och sedermera ridklubben hade en välkomnande profil som omslöt även de nya, särskilt om de kunde bidra med något och utmärka sig i verksamheterna.

För vår del blev vi tämligen snabbt knutna till hembygdsföreningen, skytteföreningen, hemvärnet och den 1977 nybildade Bergs sportskytteklubb. Jaktintresset var en given framgångsfaktor och då delar av familjen jagade knöts kontakter inom ett vitt fält.

När barnen blev litet äldre kom scouterna att bli en naturlig del i deras vardag. Det innebar samtidigt att föräldrarna träffade lekkamraternas föräldrar. Som alltid kom den yngsta generationen att förmedla kontakter mellan föräldragenerationen. Genom ideliga skjutsningar till lekkamrater i Ernatorp, Ramsås, herrgården, kyrkbyn och Lövhult lärde vi känna mängder av människor i samma generation som vi själva. Samtidigt lärde vi känna barnens kamrater, vilket gav kontakt över generationsgränserna.

Några nya vänner i närområdet var synnerligen värdefulla kontakter. Ivar Fransson, Sivert och Ella Karlsson, Karin och Albert Blomberg, samtliga i Bråth, samt Aron Johansson i Korsholmen och Sören Lundqvist i Ekenäs tog samtliga aktiv del i att vår etablering i Bråth blev välkomnande. På olika sätt ställde de upp, som exempelvis den hösten då Aron och Albert helt oombedda räfsade upp alla löven efter våra stora lönnar. Det tog tid men Aron och Albert umgicks rätt mycket och språkades vid hela tiden. En vårmorgon vaknade vi vid klockan sex av att det klapprade i potatislandet. Där gick Albert och plockade småsten och slängde på röret. Vi lät honom hållas utan kommentar. Vid frukost kom han in i köket och slog sig ned, språkandes om ditt och datt. Plötsligt sa han: Nu när jag har plockat klapper åt dig hela morgonen kan väl du lägga in en golvmatta åt mig i undantagsköket. Det gick naturligtvis inte att komma undan, så mattan skar jag till på plats och lade in under en halv dags arbete. Allt till Alberts och Karins stora belåtenhet.

Våra småflickor gick ofta ned till Karin, som de visste hade en godisskål stående på vänt.

Ivar i Bråth

En särskild relation utvecklade vi till Ivar i Bråth. På sitt lilla hemman drog han sig fram som hemmason och tog hand om sin mor. Han jobbade som säsongsarbetande dräng i Rösås och som målarhantlangare åt Elof Schön. Han var född 1914 och kunde berätta om vedermödorna när han som ung man tvingades hugga utsynad kommissionsved under de hårda vintrarna under senaste kriget. Då halkade han på morgnarna fram i mycket snö och på smala upptrampade stigar till ytterskiftena två kilometer upp i skogen. Avverkning med handsåg och kvistning med yxa tröttade kroppen. När det var dags för rast hade den varma flaskmjölken som mor lindat in i en yllestrumpa redan fått iskristaller. Till detta åt Ivar frostnupna smörgåsar.

Hans berättelser gav perspektiv på ett annorlunda och hårdare liv än vad folk i allmänhet kände till. Genom att förstå Ivar kom vi honom nära. Särskilt minns vi med glädje den mors dag 1981 när Ivar kom gående i blåsten vägen från sitt ned till oss med en egenhändigt framdriven blomsterlön som gåva till Kristina. Det är vårt mest bestående minne av Ivar, som på alla sätt stöttade oss som nyinflyttade. Han tog oss för bergboar och han personifierade dem som hade lättare att acceptera de nya.

Folk som flyttade in saknade den etablerade förankringen i jorden. De

Olof visar jaktlyckan. Jaktintresset har varit en bra inkörsport i bygden.

Kristina visar fiskefångsten av gäddor och abborre från Bråtasjön.

ägde inte "i mantal satt jord" och var därigenom inte besuttna. På något sätt var det lättare att få kontakt med "småstugornas folk" till vilka Ivar hörde. Han hade inte så mycket av det etablerade arvet att värna om. De nya var, liksom han, oftast endast ägare av hus och tomt. Må vara att han dessutom hade 14 hektar, men i förhållande till en självägande bonde med 60 hektar var han nära nog egendomslös. Det underlättade hans självsyn. Han respekterade nytillkomna, trots att de utvecklats på andra arenor än de i Berg givna.

I takt med tidens lopp ökade vår etablering i Bråth. Genom tillköp av delar av fastighetens ursprungsmark blev Bråth 1:8 åter satt "i mantal" med sina 23 hektar. Nya människor flyttade in och plötsligt lyste det året runt i de flesta av byns hus. I början var det ovanligt att ha ständiga grannar men den känslan kom vi snabbt över.

Förändrad bygd

40 år efter att vi blev bofasta i Berg, har folket omsatts. Av de gamla som fanns här när vi kom finns inte många kvar. Nya ansikten har kommit till

och Berg har likt landsbygden i övrigt ändrat karaktär. Bostadshus är inte längre självklart förenade med jord och skogsmark. En stor del av husen har skiljts från jorden. Sammanläggning till större brukningsenheter har blivit vanligare. Det har möjliggjort att mangårdsbyggnader sålts till yngre familjer utan direkt anknytning till bygden. Med detta har en kompetenstillförsel skett som inte minst återspeglar sig i Bergveckan. Det som sockenrådet gjort är att därigenom placera Berg på kartan. "De nyas" varierade förmågor har medverkat till bygdens uppgradering och underlättat de inflyttades assimilering.

Avslutande reflektioner

Under min uppväxt i Gällaryd och Nydala fanns samma syn på inkommande som vi fick uppleva när vi kom till Berg. En omfamning av det invanda och en försiktighet mot det nya. Som barn fick man alltid höra att gårdarna hade styrts under långa släktled. Det var påståenden som naturligtvis saknade underlag. I en del fall var det nog så men inte generellt. Under allmogens i allmänhet påvra omständigheter var fastighetsaffärer och befolkningsomflyttningar ett vanligt fenomen. Men de som hördes var som regel de som i kraft av ekonomi var mest synliga. Deras liv präglades av stabilitet och de blev på så vis norm för hur samhället skulle te sig.

Mina morföräldrar tillhörde en etablerad krets bönder med långa släktlinjer på sina gårdar. De hade hyfsad ekonomi och beklädde positioner i samhället. De hördes och syntes. De umgicks med prästen, skolläraren, kantorn och häradshövdingen. De satt i bankens ledning och skötte socknens ekonomi. Men vad som inte framgick var att deras syskon, som inte fick del av fädernegårdarna, var flyttare som hamnade i andra bygder. Om de gifte in sig i burgna hem var allt gott och väl. Om inte var de ute på "småfolkets" arena. Följaktligen fanns fenomenet att betrakta nykomlingar med viss försiktighet väl utvecklat i alla bygder. Nu fick vi uppleva det som nya i Berg. Mottagandet av oss bekräftade den gamla devisen att man inte blir en del av en bygd förrän de som var där när man kom, har försvunnit.

Idag känns det som om något har hänt. De som kommer nya möter en stor krets människor som själva är inflyttare till Berg. En välkomnande bygd finns, som gör det lätt att bli bergbo.

Oväntat sprängstoff i krönikan

berättat för Kerstin Haggren

Intresset för Bergs krönika är stort även utanför socknen. Men att innehållet skulle vara så laddat att det kan liknas vid en bomb var en överraskning. Läs vad som hände Eva Johansson under en tågresor. En skröna som faktiskt är alldeles sann!

Eva Johansson är bosatt i Södertälje men har sina rötter i Hjulatorp. Intresset för Berg är stort och hon har bland annat medverkat i vår krönika med en berättelse om sin mormor Matilda.

– Gården i Hjulatorp är nu såld och det blev slutet på min långa anknytning till Berg. Men krönikorna finns kvar och jag ville beställa alla årgångarna som en historiebok om bygden och för att läsa om människor jag känt och mött, berättar Eva.

En släkting ordnade beställningen av en hel årgång av Bergs krönika, 69 stycken, och efter ett Smålandsbesök skulle Eva och hennes resällskap ta med sig krönikorna hem. Det blev en resa som hon sent ska glömma!

Resa med förhinder

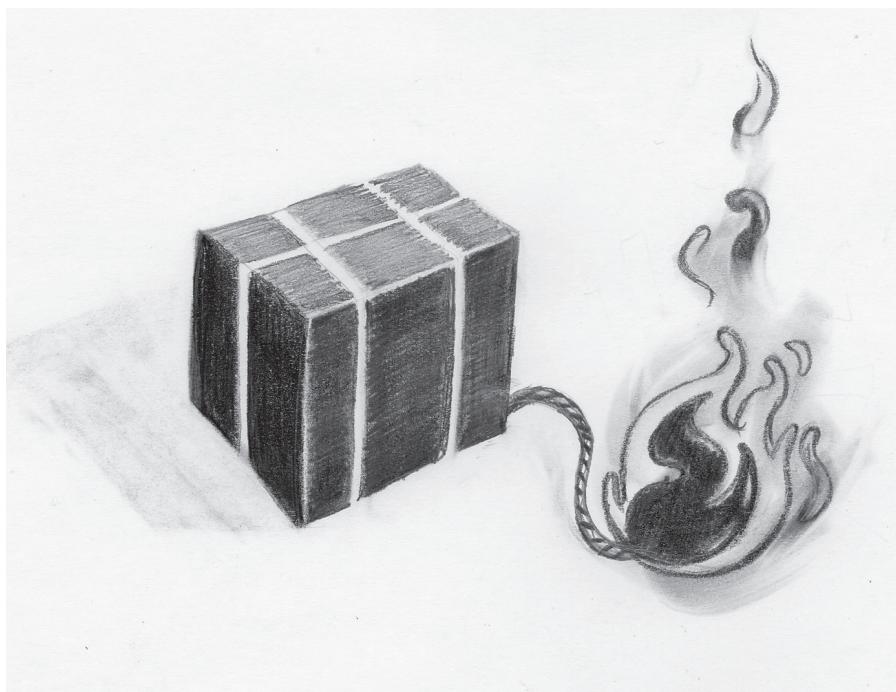
Det var många resande på snabbtåget från Alvesta mot Stockholm. Bagagehyllorna var redan fyllda. Den väl förslutna kartongen med krönikorna, som låg i en plastkasse, ställde hon därför mellan två sittplatser och bagagehyllan. Allt frid och fröjd så långt.

De hade varit på begravning i Växjö. Trötta och berörda av dagen var det skönt att få sätta sig ner och vara på väg hem, berättar Eva. I Mjölby, ungefär halvvägs, kände de att det var kaffedags. På väg till bistro passerade de bagagehyllan och hon kastade ett öga på golvet bakom sätena. Där stod kartongen med krönikorna i sin påse, exakt som de ställt den.

– Vi blev kvar i restaurangvagnen rätt länge och märkte knappt att vi passerade Linköping. Snabbtågen har så korta stopp.

På väg tillbaka till sina platser såg de att bagagehyllan nästan hade tömts, det måste varit många resande som steg av i Linköping.

– Jag tittade på våra väskor som stod kvar. Men kartongen på golvet var försvunnen!

Evas resällskap, hennes syster och kusin, trodde att hon skojade när hon sa att paketet var borta. Det måste ha rullat in under sätena, försökte hennes syster och kröp ner på golvet för att leta.

– Då, när hon ligger där på alla fyra, kommer plötsligt en man och frågar: var det erat paket? Ja, svarar vi förvånat.

Hans svar blev en chock för dem:

– Det åkte av i Linköping, säger han. Tåget ska stoppas i Norrköping, paketet såg ut att kunna innehålla en bomb! Polisen är larmad och ska söka igenom hela tåget.

Polis på väg

Tiden stod stilla, alla medpassagerare satt som statyer. Allt var så hemskt, berättar Eva. Efter någon sekund började i alla fall benen reagera, hon måste få tag i en tågvärd – fort!

– Jag for igenom tåget, vilket inte är så lätt på ett snabbtåg som gungar under färd. Tusen tankar for genom mitt huvud. Bomb! Polisstyrka! Allt var bara överkligt. Skulle jag bli förhörd och gripen? Skulle tidningarna

skriva om den mystiska bomben?

Efter en evighet, kändes det som, fick hon tag i en tågvärd. Berättade att paketet inte innehöll någon bomb, utan 69 helt ofarliga krönikor om småländsk landsbygd.

Polisingripandet avstyrades och tågvärden kunde berätta att mannen som upptäckt paketet hade sin plats i sätet precis framför där paketet stod. Han hade tittat ner i påsen och fått se silvertejpen som lindats runt paketet. Mannen fick panik!

Ägaren till paketet hade efterlysts, men för att inte skapa oro hade utropet bara skett i den berörda vagnen. Eva och hennes resällskap som satt i godan ro i restaurangvagnen hade inte hört någonting.

Eva återvände, fortfarande skakad, till sin plats. Medpassagerarna satt helt tysta och stilla.

– Det var som på film.

Mystiskt paket

Paketet med krönikorna hade alltså åkt av på perrongen i Linköping. Hur kan man slänga av en misstänkt bomb bland alla människor? Hur tänker man då? "Vi måste hålla tiden", hade tågvärden svarat.

Ingen polisstyrka dök upp i Norrköping, det var det viktigaste för Eva, som fortfarande inte kunde förstå hur hennes harmlösa paket hade misstagits för en bomb.

Kanske för att det var så ordentligt inslaget, med många varv med silvertejp. Kanske för att paketet av en slump hamnat i en plastkasse från Lettland...

Gåtan ännu olöst

Paketet har aldrig återfunnits, trots flera månaders sökande på olika hittegodsavdelningar. Och man kan inte låta bli att fundera över om någon ändå har hittat det och funnit innehållet så intressant att man inte ville lämna det ifrån sig?

– Vad som hände med krönikorna får vi förmodligen aldrig något svar på, men vi har verkligen undrat över hela händelsen. Vi pratade om det länge efteråt.

Eva Johansson beställde en ny omgång av Bergs krönika. Den här gången packade hon ner dem längst ner i resväskan, för säkerhets skull.

– Skam den som ger sig. Silvertejp är starkt och bra, men ska tydligen inte användas runt ett paket som ska åka tåg.

Otto Ek - en udda bergbonde

av Sune Andersson

I arbetet med efterföljaren till boken Småstugornas folk i Berg, som gäller gårdarnas folk från 1750-talet och framåt, har ett och annat levnadsöde blivit känt. Sune Andersson, Vinninge, skriver här om Otto Ek, torparsonen, som blev rättare och sedermera självägande bonde, men som till sist lämnade landet och gav sig av till Nordamerika.

Otto Eks levnadshistoria avviker en del från den vanliga för socknen. Men han var inte ensam om att emigrera. Odlingsmarken räckte inte till för den ökande befolkningen och många sökte en ny och bättre framtid på andra sidan Atlanten.

Torparsonen

Otto Fredrik Ek föddes 20/9 1816 i Lemhults socken i nuvarande Vetlanda kommun. Han var yngsta barnet av fem till soldaten Johannes Josephsson Löf och hans hustru Stina (1).

Fadern dog när Otto var fyra år och eftersom ett soldattorp var förbehållet den aktive soldaten tvingades änkan och barnen att flytta. Inte ens minderåriga barn gav förtur till bostad och familjen måste flytta från torp till torp under de närmaste åren. Allt eftersom barnen flyttade ut minskade kraven på bostadsutrymme.

Som 15-åring lämnade Otto hemmet för att tjäna dräng i Boatorps Norregård. Han anställdes antagligen först som sommar-dräng från april till oktober. Men Otto hade troligen hört att praktiska kunskaper bäst kunde hämtas på större gårdar (säterier) som hade ett särskilt uppdrag av staten att främja jordbrukets utveckling.

Herrgårdar och säterier som arbetsgivare

När han var 16 år, 1832, fick han anställning på första säteriet, Herrenässja. Detta medförde en väsentlig förbättring för honom, eftersom han därmed var garanterad tak över huvudet även vintertid. Sommar-drängar med ursprung från småstugorna hade ofta svårt att finna vinterarbete och någonstans att bo. Otto hade troligen inget hem att återvända till, kanske fanns modern inte ens kvar i livet.

Ett par år senare flyttade Ek söderut till Asa säteri och lämnade därmed sin hemsocken för gott.

Ek kommer till Berg

Till Lamhults gård i Aneboda socken kom Otto 1836, som rättare vid bara 20 års ålder. Han ändrade där plötsligt efternamn från Johannesson till Ek. I husförhörlängderna finns dock inget som tyder på återupptagna militära kontakter, men det var kanske en önskan att upplysa om sin bakgrund som soldatson.

Ottos anställningstider var genomgående kortvariga, ett par tre år, även som rättare. Orsaken till dessa täta byten av arbetsplats är okänd, men bör ha varit antingen att arbetsgivare och arbetstagare inte kom överens eller att Otto, enligt bygdens ordval, var en "orolig ande" och inte speciellt uthållig.

*Sommardrängar
med ursprung från
småstugorna hade
ofta svårt att finna
vinterarbete och
någonstans att bo.*

År 1839 stod greve Tavast (2) i tur att bli hans arbetsgivare. Även hos honom anställdes Otto som rättare. Efter Tavasts död köptes Bergs säteri 1842 av kaptenen och kammarherren Ferdinand Gyllensvärd, som sedan tidigare ägde Lamhults gård. Gyllensvärd bosatte sig i Berg.

Sannolikt möttes inte kammarherrens och rättarens vägar på Berg. Tidförhållandena är något oklara, men det är troligt att Otto Ek lämnade Bergs säteri innan Gyllensvärd tog över.

Anledningen hette Carin Månsdotter. Säteriets rågångsgranne i väster var Peter Johansson på 1/4 mantal Björka Söregård. Peter Johansson hade gått bort i lungsot och lämnat änkan Carin Månsdotter att ensam driva gården. Hon hade en son samt två gamla föräldrar att ta hand om. (3)

Otto och Carin gifte sig den 7/11 1841, men Otto kan ha flyttat dit vid ett annat datum. Hävdvunna flyttningstider på året talar för att Ek flyttat från herrgården omkring den 24 april eller 24 oktober, men vilket år är osäkert.

Efter giftermålet blev Otto Ek hemmansägare, vilket han antagligen eftersträvade, och makan Carin fick behövlig hjälp med skötseln av släktens gård.

Bonde i Björka och Sörskog

Otto och Carin brukade Björka Söregård i knappt tio år, då de sålde gården till Johannes Jonasson i Björka Norregård. På det sättet frigjordes

friska pengar för att köpa en gård i Sörskog.

De båda södra enheterna i Sörskog ägdes omkring 1830 av en Måns Månsson (4). När denne dog 1833 behöll hans änka Sara hälften och den andra delen tillföll barnen till Saras bror Johan. Senare blev detta Sörskog, totalt 1/2 mantal, till salu. Otto Ek skrevs för det 1850 och blev då en av de större skattebönderna i socknen.

Fram till 1860 drev Otto Ek gården i Sörskog som familjejordbruk. Den nye storbondens verksamhet tycks emellertid ha störts av ekonomiska svårigheter. Flera svårtolkade affärer, med avstyckade torp, fullföljdes aldrig. Troligen eftersom säkerhet för kontant betalning saknades. Ännu bara dryga 40 år gammal började Otto Ek sannolikt planera för avveckling i Sörskog. Läget är inte helt klarlagt, men hans tankegångar verkar snart ha gått mot Amerika.

Otto Ek började sannolikt planera för avveckling i Sörskog. Läget är inte helt klarlagt, men hans tankegångar verkar snart ha gått mot Amerika.

År 1861 övertog Johan Petersson, "Eka-Johan", som var Carins son i första äktenskapet, halva enheten i Sörskog. Den kvarvarande delen måste också avvecklas före Otto Eks planerade emigration, men det skulle dröja till 1868 innan han fann en köpare.

Hårda tider

Det var fler bönder än Otto Ek som hade svårigheter vid den här tiden. Som exempel kan nämnas den Hult-släkt som senare kom att köpa Eks återstående del i Sörskog. Hult 2 ägdes av Jöns Andersson men driften sköttes av en arrendator, eftersom familjen flyttat till hustruns gård i Holma. Hela Hult 2 såldes till Per Svensson 1830 men delades 1860. Pers äldste son Sven erhöll den ena 1/6-delen och äldsta dottern Stina den andra. Sven sålde senare sin del (Hult 2:1) på öppen auktion till sin kusin Sven Johan Månsson, ägare till Hult 3. Stina behöll sin del och denna finns kvar idag som "Eriks i Hult". Av Per Svenssons sjubarnsfamilj var Carl och Johannes fortfarande utan egen stadigvarande inkomst. Johannes hade dock flyttat till Sörskog, troligen till Ek, som dräng 1867. Möjligen var detta upprinnelsen till att den äldre brodern Carl köpte Eks Sörskog 1:2 år 1868. Tanken kan ha varit att de båda bröderna tillsammans skulle driva enheten. Så blev dock inte fallet. Båda bröderna flyttade senare till Nordamerika. (5)

Efter försäljningen av Sörskog 1868 fick Otto Ek, hans hustru Carin

och yngsta dottern Christina, som då var 20 år och tjänade som piga i Hagstad, betyg till Nordamerika. Flyttningsbetyget är daterat 5 oktober.

Eks tid i Berg

Otto Ek lämnar inte så många minnen från sin tid i Berg, men han förekommer sporadiskt i protokollen från sockenstämmorna på 1840- och 1850-talen. Eks uppgifter i socknen verkar ha varit av enklare slag. Under Sörskogs-tiden biträdde han dock tillsammans med Anders Bosson i Källehult ordningsväsendet i socknen. Han hade närmast en uppgift som liknade sexmännens. Om han var vald till sexman (det vill säga hjälpte länsman och fjärdingsman med ordningen inom socknen) är oklart, då ingen systematisk genomgång av protokollen har gjorts. Det framgår också att Ek, tillsammans med nämnde Anders Bosson, i flera fall satts som tillsynsman över folk med problem.

Ett exempel hämtat från stämmoprotokollet den 17 augusti 1845: Anders Bosson i Källehult och Otto Ek i Sörskog anmälde att "snickaren Carlsson nära tre års tid har vistats och ännu här sysselsätter sig med arbete; men som man ej vet hvar, eller om han någonstades är skattskriven, och fara värdt är att Bergs församlings fattigvård, enligt nu gällande författning, kan af honom blifva betungad; ty åligger honom, Carlsson, Eller honom, hvars arbete han förrättar, att skyndsamt skaffa säkra bevis hvar han är skriven och till vilken fattigvårdssamhälle han hör, om han skall tillåtas att här längre förblifva."

Förutsättningarna för Otto Ek att bedriva eget jordbruk i Berg var desamma som för övriga bönder i socknen. Målet var detsamma: ett eget hemman (enhet) som kunde lämnas över till nästa generation. Avvikande i det senare fallet var enheten Björka Södergård. Änkan Carin Månsdotters son, Johan Petersson, var ende kvarlevande bröstarvingen och därmed självklar arvtagare till gården. Men eftersom Björka kom att användas i affären kring Sörskog bröts den hävdvunna gången, sannolikt med svag kompensation till Johan Petersson. Likartad blev avvecklingen av Sörskog nästan 20 år senare. Sådana till synes medvetna avbrott i en släkts ägande var ytterst sällsynta, åtminstone i Berg. Tillsammans med en påtaglig otälighet i livets skeenden gjorde detta Ek till en annorlunda bonde i socknen. Om orsaken därtill lämnar husförhörslängden inga klara svar.

Eksläkten i Nordamerika

Flyttningsbetyget för Otto Ek, hans maka Carin och yngsta dotter,

utfärdat 5/10 1868 är det sista vi med säkerhet vet om familjen. Inge-
mar Hedenvik har försökt följa familjens väg i Nordamerika, men utan
resultat. Ingen verkar ha haft kontakt med kyrkan på ankomstplatsen.
Familjen förekommer därför inte i några för oss kända kyrkliga hand-
lingar. Därmed saknas en betydelsefull källa. Eftersom Emigrantinstitutet
i Växjö är stängt har det heller inte gått att få några uppgifter därifrån.

Det vi dock vet är att flera barn till Carins son Johan Petersson, "Eka-
Johan" besökte eller emigrerade till Nordamerika. Det gäller fem av hans
åtta barn som erhållit betyg dit:

Peter Magnus f 1858, som 1884 åkte till Nordamerika, åter 1897.

Sven Henric f 1861, till Nordamerika 1905, åter 1908.

Carl Eric, f 1868, till Nordamerika 1887.

Esther Maria, f 1874, till Nordamerika 1891

Johan Robert, f 1879, till Nordamerika 1899.

Det är sannolikt att släktskapet med Otto och Carin var en väsentlig
orsak till amerikaresorna.

Två av bröderna, Peter Magnus och Johan Robert, tros ha använt nam-
net Berg i Nordamerika.

Av en händelse har vi kunnat visa att åtminstone en av Ek-släkten haft
kontakt med övriga Bergbor i Nordamerika. Det är Eka-Johans yngste
son Johan Robert. Bengt Jonasson har i ett brev funnit uppgifter från en
svenskbegravning i Minneapolis 1920. Fem av de sex bärarna kom från
Berg och två av dem hade namnet Robert Berg. Båda var bevisligen födda
i Bergs socken, Norrvidinge Härad. Den ene var Robert Svensson Berg,
f 1890 i Hagstad. Den andre bör ha varit ovan nämnde Johan Robert
Johansson, som tog sig namnet Berg däröver.

Den avlidne var farmaceuten Carl Edvard Johannesson, f 1874, bördig
från Holma Västregård 2 i Bergs socken. Han var det femte av nio syskon
som flyttade till Nordamerika. Alla tog sig namnet Holmes.

Där slutar – hittills – spåren efter Otto Ek och hans familj.

(1) Johannes Josephsson Löf, f 1780, död 1820, och hans hustru Stina Andersdtr f 1781 bodde på
soldattorpet under Tolvmanshemmanet, Lemhults socken.

(2) Greve Johan Henrik Tavast, f 1763, död 1841.

(3) Peter Johansson Björka Söregård, död 1838. Carin Månsdotter f 1805, sonen Johan Petersson,
f 1832.

(4) Måns Månsson, Sörskog, f 1755, hans maka Sara f 1769 och Saras bror Johan f 1761.

(5) Jöns Andersson, Hult, f 1769. Per Svensson, f 1807 i Hjulatorp, äldste sonen Sven f 1827, dot-
tern Stina f 1833, sonen Carl f 1828, sonen Johannes f 1841. Carl fick betyg till Nordamerika 1870
och Johannes 1871.

Registerbeteckningar enligt blivande bok om Gårdarna i Berg.

En skildring av Berg 1958

av Torsten Persson

Tiderna förändras. Det blir väldigt tydligt i det här referatet av ett stort reportage från Berg i tidningen Växjöbladet den 15 augusti 1958. Torsten Persson i Lädja har fått tillgång till tidnings-sidan som minner om en tid då det mesta fanns på hemmaplan.

Växjöbladet, fredagen den 15 augusti 1958, måste för Bergbor bjudit på en lång stunds läsning om allt som tilldragit sig i socknen. Skulle det inte räcka kunde man studera intressanta annonser, till exempel handlare Axmarkers frestande erbjudande om "vårt erkänt goda kaffe Morsblandning". Lokalredaktören, som både skrev och fotograferade innehållet på sidan som refereras här nedan, hette Åke Wibrån.

Men huvudnyheten var att "Fem sågverk i Berg ger arbete åt 30 man" och det spetsades med svartvita bilder av träget arbetande karlar. Det påpekades också att "träindustrien har starkt motverkat utflyttningen." Sedan nämndes alla sågverken vid namn, och störst av dem var sågen vid Furuledet i Lädja som då ägdes av Gustaf Hörberg, visserligen avliden sedan många år men vars namn fortfarande lever i bygden. Något om bakfoten hade nog journalisten fått när han i Lädja träffade sågverksägaren Johan Johansson på Hinsekind. Det var alldeles bestämt Johan Persson han menade, för det var en välkänd och respekterad man. Men det visste nog läsaren.

Viktiga sågverk

I Lövhult fanns två sågar, som drevs av herrarna Sixten Persson och Harry Danielsson. Verksamheten bedrevs året runt och man hade sammanlagt åtta anställda, samtliga från orten. Men vid skördetider fick sågandet vänta, framhöll man. Och om sågandet låg nere en tid fick man istället hugga virke.

Den femte sågen låg i Geboda och drevs av fyra hemmavarande bröder – ibland hade man några anställda. "Omkring 50 000 kbf (kubikfot) försågas under säsongen som är från november fram till midsommar.", meddelade journalisten.

En artikel ger perspektiv på tidens gång. "God kyrksamhet i Berg,

kyrkogården mycket välskött" meddelade en rubrik. När man begrundar innehållet i den entusiastiska artikeln och sitter med facit om tillståndet anno 2014 blir man tankfull. Kyrkogården är fortfarande välskött men kyrksamheten... "När klockorna kallar till högmässa behöver inte riskera att prästmannen, kantorn, kyrkvårdarna och kyrkovaktmästarna riskera att de skall vara ensamma. Här var det inte som i en del landskyrkor utan här var det en hundrahövdad skara män, kvinnor och ungdom." Som bekant är Bergs kyrka stängd sedan några år, på grund av mögelskador.

Fin service på Caltexmacken

Nästa artikel handlar om "Ny servicestation i Berg". Bild av anläggningen visas, med undertext "Serviceanläggningen i Bergslund har ett tilltalande yttre". Man skulle ännu idag känna igen sig, även om Caltexpumparna på bilden har fått flytta på sig. Inledningsvis bedyrar artikelförfattaren "Att bilen skall behöva bli osmord behöver inte bergborna riskera numera", vilket måste ha kommit som en lättnad för folket. "Bakom verket står bilstationsinnehavaren Roland Johansson som sannerligen inte är någon nybörjare på serviceområdet." Vidare får läsekretsen veta, att man både kan köpa bensin och vid behov, däck. Och inte minst... bilens hjärta, batteriet också får sig en uppladdning. Som många av oss vet är macken öppen under Bergveckan och framför allt vid starten för mopedrallyt är det trängsel inne i macken för att kunna beundra mackens inventarier, inte minst Cittran och de gamla motorcyklarna som våra tiders barn med förvåning beundrar men som vi äldre har i gott minne.

Vidare på den innehållsrika tidningssidan: "Scoutstugan i Berg renoverad" är rubriken ovanför en trevlig bild av scoutstugan. I den innehållsrika artikeln berättas om stugans öden, sedan den köptes för 250 kronor år 1950. Stugan, som "var på rum och kök men senare tillbyggdes kammare", byggdes åren 1870–71 av Johannes (Hannes) Modig. Renoveringen har bestått i tillbyggnad av ett rum, och en modern spis har murats in. Vidare har målning "företagits både in- som utvändigt. Så har naturligtvis inneväggarna fått erforderliga tapeter." Ortens hantverkare får ett tack för hjälp och avslutningsvis meddelas, att direkta kostnader för renoveringen har uppgått till 1500 kronor, men med eget arbete rör sig kostnaderna runt 4000 kronor.

Tillsammans med logen "Förgät mig ej" har "Bergs IOGT Scoutkår" en gemensam annons under rubriken "För Bergbornas skull". I annonsen erbjuds Bergborna "stimulerande förenings- och studieverksamhet, välför-

gård. Alltså har smedyrket – därtill som herrgårdssmeder – gått i arv i tre generationer.” Men – ”jag är nog den siste i släkten som är smed”, säger han till slut.

Egen biograf

Som avbrott till artiklarna kan beundras en annons från Folkbiografen i Berg. I annonsen meddelas, att säsongen börjar med filmen ”Den åtrådda”. Vem denna är framgår tyvärr ej av annonsen, som dock ger besked om säsongens filmaftnar, som sträcker sig från september till april, med en föreställning i veckan.

”Lantbrukare i Berg spaljemakare på fritid” lyder en rubrik som fångar blicken. Genomläsningen av artikeln får ett abrupt slut, eftersom den fortsätter på sidan 7, som tyvärr inte är tillgänglig. Alltnog, av den bild med undertext samt den text som finns på den tillgängliga sidan, framgår att hr Danielsson i Lövhult placerat ut en av sina pilspaljéer på sin gårdsplan. Så de som köper kan få beskåda pilspaljéen och inte köpa ”grisen i säcken”, som det påpekas i artikeln. Anledningen till hr Danielssons spaljetillverkning tycks hänga ihop med bland annat regniga år och att mjölkpriset dalat, vilket gör det litet knepigt att få kredit och debet att gå ihop. Eftersom hr Danielsson är en genuin smålänning så är ”bättre brödlös än rådlös”.

Tre affärer i bygden

Nu för tiden åker vi till ICA i Lammhult eller in till Växjö eller Moheda för att handla. Det behövdes inte 1958. Inte mindre än tre affärer fanns tillgängliga i Berg, Lädja och Bredhult. A.G.Nilsson i Bredhult erbjöd ”Förstklassiga varor – låga priser”. Och John Johanssons Speceri- o Diverseaffär i Lädja erbjöd ”Speceri-Hushållsartiklar-Manufaktur-Prima varor-Reell behandling”. Det senare, med reell behandling låter intressant men ingen förklaring ges vad det betyder. Fast det visste man nog år 1958. Slutligen uppmanades traktens folk att ”Gör Edra inköp hos Erik Johanssons Speceri- o Diverseaffär Bergslund”.

Reportaget i Växjöbladet fredagen den 13 aug. 1958 slutar med en annons som meddelar att ”Bergslunds Begravningsbyrå, innehavare Edvin Petersson”, ombesörjer allt vid dödsfall med kunnighet och omsorg. Försäljer gravvårdar.”

Si, det var en innehållsrik tidningssida! Så mycket spaltutrymme får inte Berg med omnejd i våra dagar. Det var mycket bättre förr!

Logen Förgätmigej avslutad

av Inge Petersson

Logen 3986 Förgätmigej i Berg har avslutats. Det skedde på dagen 105 år sedan starten. Föreningens sista ordförande Inge Petersson, Torpsbruk, berättar om hur det gick till.

Logen 3986 Förgätmigej i Berg gick i graven den 21 februari 2014 på dagen 105 år sedan Logen startade, samma datum 1909. Vi hade samlats på Hagtorpet i Berg för här var det närmaste Logelokalen vi kunde komma. Härifrån har också mycket av Logearbetet haft sitt ursprung.

Ingeborg Petersson på Hagtorpet har lagt ner ett otroligt arbete på ungdomslogen 2262 Morgonstjärnan som startade 1935. Sen kom scoutkåren som bildades 1948. Där var ju hennes bröder Tage och Tore i högsta grad inblandade. Så även Bengt Ivar i patrull Ekorren och Carl Gunnar i patrull Falken.

Sedan var det otroligt många gånger vi i Logen och scoutkåren kom till Hagtorpet och mor Martina sa ”Ingeborg, sätt på kaffet.” Det missades aldrig. Vi ser tillbaka på denna tid med tacksamhet.

Så har tiden gått, mycket har förändrats. Vi minns tillbaka på de många roliga och trevliga Logemöten som vi ha varit med om i vår Logelokal. Vi kan minnas de gånger vi hade danslekar och andra Loger var inbjudna. Andra gånger då vi med buss åkte och besökte andra Loger i grannskapet. Så kan jag personligen minnas mitt första ungdomsläger som var förlagt till trakten Braås. Efter detta läger skulle jag inte åka på läger mer gånger. Så blev det som tur var inte. Det har blivit åtskilliga läger sen dess.

Lokalen såld sedan tidigare

1975 såldes Logelokalen då den var väldigt lite använd de senaste åren. Logearbetet låg dock inte nere för att lokalen var såld. Vi var inbjudna till varandra i hemmen.

Tiden har gått och vi är inte många kvar i föreningen. Vi hade tidigare tagit beslut på att föreningen skulle läggas ner och avslutas. Vi tänkte att detta skulle ske tidigare, men eftersom det var så segt att få besked om pengarna som fanns bland logens tillgångar, fick detta flyttas fram.

Logens tillgångar är nu utdelade och kontot tömt. Pengarna som

En bild från logens storhetsdagar. Förgätmigej-lokalen såldes på 1970-talet och är numera privatbostad.

De sista entusiasterna på Logens sista möte på Hagtorpet. Från vänster Bengt Ivar Peterson, Inge Petersson och Anders Johansson.

delades ut gick till Bergs scoutkår som erhöll 63000 kronor, Moheda scoutkår fick 15 000 kronor och JUN i Växjö fick 6 000 kronor.

Efter sista klubbslaget kommer ordförandeklubban i fortsättningen att förvaras på Hagtorpet i Berg.

Personnotiser 2014

Födda

Unn Arkaja Heli Sibylla Inga Persson Simsek, dotter till Maria Richter Simsek, Torshult och Jonatan Persson, född 29 oktober.

Vilgot Otto Henrik Pehrsson, son till Emma Carlsson och Henrik Pehrsson, Berg Sjösala, född 30 december.

Konfirmerade

Cecilia Larsson, Torshult, Evelina Widroth, Lädja och Jesper Ivarsson, Lövhult, konfirmerades den 17 maj i Aneboda kyrka.

Döda

30 april: Verner Persson, Holma Västergård, född 17 december 1919.

3 oktober: Gunborg Lundqvist, Lövhult Ekenäs, född 15 maj 1931.

Personer från andra församlingar som gravsatts i Berg.

Sten Löfvenberg, Halmstad, född 22 februari 1922, död 13 november 2013.

Gunhild Danielsson, Alvesta, ursprungligen från Lövhult. Född 31 december 1952, död 5 juni 2014.

Befolkningssiffra

Antalet invånare i Bergs gamla församling var vid 2014 års slut 468 personer, varav 225 kvinnor och 243 män.

Äldst i Bergs socken var vid årsskiftet Erik Gustavsson, Rösås, född den 15 juni 1919 och den äldsta kvinnliga invånaren var Inga-Maj Rohlin, Slätthult Grönelid, född den 6 augusti 1919.

Fastighetsaffärer 2014

Uppgifterna är hämtade från Lantmäteriet.

Bergs-Björka 2:20. Säljare: Gunilla Lindahl. Köpare: Kerstin Danielsson 1/2, Roman Voosen 1/2. Pris 725 000 kronor.

Bergs-Björka 1:7. Säljare: Monica Tengius 1/2 , Ulrik Tengius 1/2. Köpare: Bo Evert Liljengren. Pris 225 000 kronor.

Jane Morén första stipendiaten

av Birgitta Hansson

I år utdelades Elin Wägner-stiftelsens första författarstipendium. Det gick till Jane Morén. Ordföranden i Stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka, Birgitta Hansson, berättar om bakgrunden till stipendiet.

2014 fick vi möjlighet att utlysa vårt första författarstipendium. 19 personer ansökte om att få bo en månad på Lilla Björka. Stipendiet, som består av boende samt 15 000 kronor, ska delas ut till någon som skriver eller forskar om Elin Wägner eller i Elin Wägners anda inom områden som jämställdhet, miljö och fred.

Jane Morén fick stipendiet för att "hon genom olika uttryckssätt visa på livets skörhet på ett sätt som berör, samtidigt som hon i Elin Wägners anda vill belysa det outtröttliga arbete som generationer av kvinnor innan oss har bedrivit för att ur jämställdhetssynpunkt skapa en bättre värld."

Vi kunde följa Janes upplevelse av att bo och skriva på Lilla Björka via hennes blogg och det kändes att vi hade valt en alldeles utmärkt person för detta stipendium. Hennes närmaste bok kommer att handla om "Bryggar-Anna", en stark och driftig kvinna i Stockholm som grundade den första svenska fackföreningen för bryggeriarbeterskor 1901. Hon byggde också upp ett semesterhem för arbetarkvinnor, Stiftelsen Anna Johansson Visborg

Så här skrev Bibliotekstjänsts recensent:

Jane Morén är en mångsysslare, både estradpoet, frilansfotograf och illustratör. Hennes första bok, Kaneltimmen, fick beröm för sin inläggande medkänsla. Detsamma gäller Ansiktet i händerna, en diktbok som handlar om modern, som drabbats av stroke. Vad händer med en dotter då den första chocken lagt sig? (....) Dikterna följer moderns sjukdomsförlopp under några månader och registrerar inte bara skeendet utan även känslor, som pendlar mellan hopp och fruktan. En gripande läsupplevelse.

Jane Morén.

Livstykke är ett kunskaps- och designcenter i Tensta som vänder sig till invandrarkvinnor. Sommarens utställning på Lilla Björka byggde på mönster som skapats i Livstyckets projekt. Vid utställningen gästades Berg av 60 kvinnor som deltar i projektet.

Livstycket på Lilla Björka

av Birgitta Hansson

Kunskapscentret Livstycket i Tensta använder en pedagogik som påminner mycket om Fogelstad då Elin Wägner verkade där. Ordföranden för Stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka, Birgitta Hansson, berättar.

Sommaren 2014 hade Lilla Björka besök av en utställning från Livstycket. Det är ett modernt kunskaps- och designcenter i Tensta, norr om Stockholm, där kvinnor från hela världen deltar. Livstycket använder sig av den funktionella pedagogiken, som kombinerar konstnärlig verksamhet med teoretisk undervisning. Deras sätt att arbeta påminner mycket om Kvinnliga medborgarskolan på Fogelstad där Elin Wägner på 1930- och 40-talet var initiativtagare och lärare.

Livstyckets arbetssätt är att ge kvinnor som invandrat till Sverige en chans att lära sig det svenska språket och kulturen samtidigt som de stärker sin självkänsla. Även om verksamheten är riktad till kvinnor är naturligtvis även män välkomna att delta. Arbetssättet bygger på den funktionella pedagogiken.

Konstnärlig verksamhet som att sy, brodera och trycka på textilier, kombineras med teoretisk undervisning i svenska, samhällskunskap och data. På så vis får orden en funktion, en verklighet och ett sammanhang. Orden "sax, tråd och tack" är just bara ord tills de får en verklig innebörd. Mönstren som skapas föds ur Livstyckets olika projekt. Deltagarna tecknar vad de ser, känner och upplever och sedan förvandlar Livstyckets professionella formgivare teckningarna till ett mönster.

Livstyckets sommar i Berg inleddes med att 60 kvinnor från Livstycket kom på studiebesök till Lilla Björka. De fick se huset, höra om Elin Wägner och förstås dricka kaffe och äta bullar i hembygdsgården. Så for de vidare till Asa vandrarhem för övernattnings och grillfest. Några stannade kvar och arrangerade utställningen. Nästa dag kom alla tillbaka och kunde då uppleva hur Livstycket "intagit" Lilla Björka. Glädjen och upplevelsen av besöket delades mellan oss och alla våra långväga fantastiska besökare.

Vildsvinens
härjningar
var påtagliga
efter en mild
vinter.

Väder och natur

av Erik Andersson

En ovanligt mild vinter och en varm sommar kan Erik Andersson i Hult rapportera om. Han är sedan många år SMHI:s väderobservatör i vår bygd.

Januari

Inledningen av året var mild, med barmark och plusgrader hela dygnet, med mer eller mindre regn varje dag. Från den 13:e blev det stadigt och rätt kallt månaden ut. Ingen nederbörd förrän sista veckan då vi fick åtta centimeter snö. Temperaturen låg på minussidan i tre veckor. I södra Sverige omkring 4-6 minusgrader, men Norrland hade tidvis nedåt 40 minusgrader. Temperaturskillnaden var nog orsak till det eviga blåsandet vecka efter vecka.

Februari

Vid månadsskiftet inleddes en mycket mild vädertyp som varade månaden ut, bara tillfälliga köldgrader vissa nätter. Nederbörd föll mest i

form av regn. Under första veckan låg ett tunt snölager, i övrigt barmark. En ovanligt mild och tråkig februarimånad. Sjöarna var bara tidvis tillfrusna. Vi fick bara 46 mm nederbörd. England hade däremot de värsta regnen på 100 år, vilket medförde svåra översvämningar.

Under sista veckan var vindarna så ljumma att stora vildgåsfloccar ansåg tiden mogen för att flytta norrut. Koltrastar sjöng och vårbloccmor tittade fram i trädgårdarna.

Mars

Första veckan bjöd på normalt marsväder. Men den 9 mars kom våren med 13 plusgrader i flera dagar. Stare, bofink och duvor anlände, gäss och svanar drog i stora floccar mot norr. Efter dessa soldagar kom ett intensivt blåsväder. Den 25:e åter blåst med snöslask. I övrigt lyste snön med sin frånvaro under hela mars. Mycket fågelsång om kvällarna och spirande gräs på vallarna. Under sista veckan blommade blåsippor och tussilago för fullt. Tranorna gick på fälten och bondens ringvält packade till de skador vildsvinen åsamkat under vintern. Mars blev årets regnfattigaste månad, endast 29 mm.

April

Första veckan bjöd på soliga dagar men frostiga nätter med 4-6 minusgrader. Den 8:e kom första egentliga vårregnet med 17 mm. Sen följde en regnig och rätt kylig period fram till den 19:e som var början till påskhelgen. Då blev det något varmare, björken började skifta i grönt och vit-sippornas flor lyste i ängarna. Morgon och kväll ljud trastsången intensiv. Framåt månadsslutet kom sommarvärmen med uppåt 20 grader. Då var vårbruket i full gång.

Svalor, lövsångare och flugsnappare – alla drällde in i snabb takt. Vädret förblev torrt och soligt med lite lätt nattfrost ibland.

Maj

Första veckan torrt och soligt med nattfrost nedåt 5 minusgrader. Inget regn sedan mitten av april. Efter den 7:e och en vecka framåt regnade det varje dag och var ganska varmt. Det växte så det knakade. Björk - och bokskog stod fullövad samt fruktträd och hägg i full blom. Göken gol och det var verkligen en ljuvlig tid.

Sista halvan av månaden tidvis högsommarvärme och lite nederbörd.

Juni

Inledande veckan bjöd på svalt och lite regnigt väder. Tiden fram till midsommar härligt sommarväder och mest uppehåll. Blåsigt och varmt - perfekt skördeväder. Merparten av vallarna skördades och gav rekordmånga balar i år. Midsommarhelgen var som vanligt sval och ostadig, nästan frost vissa nätter. De sista tre dagarna föll rikligt med regn, hela 46 mm. Idealiskt växtväder!

Juli

De första dagarna svalt och stadigt men efter den 5 juli inleddes högsommarvärmen på allvar. Höga temperaturer på 27–28 plusgrader återkom ofta, fränsett dagarna kring den 14:e och 27:e då åskregn föll. Folk fick verkligen uppleva en sagolik sommar med badväder och underbara grillkvällar. Sista juliveckan då värmeböljan kulminerade låg maxtemperaturen ofta kring 30 grader i mellersta och norra Sverige.

Särskilt svalorna gynnades av detta insektsrika väderförhållande.

Augusti

Torkan och högsommarvärmen fortsatte de första fyra dagarna i augusti. 3 augusti uppmättes sommarens högsta temperatur på 30,6 grader. Två dagar senare kom ett skyfall mest hela dagen, sammanlagt föll 42 mm regn. Från Växjö rapporterades många översvämningar.

Till följd av torkan i juli härjade en svår och omfattande skogsbrand i Västmanland strax efter månadsskiftet. 15 000 ha hann ödeläggas innan regnet stoppade dess framfart. Vattenbombningarna var inte tillräckliga. Gnistor från en skogsmaskin var orsaken till branden, som man inte lyckades stoppa i tid.

Torkan i våra skogar hämmade tillgången på blåbär. Även körsbären visade dålig skörd.

Efter den 18:e tog sommaren slut då det blev ett hastigt väderomslag i hela landet. Regn, blåst och stundom åska resten av månaden, med översvämningar på vissa håll.

Gott om svamp efter regnet. Framför allt rekordmängder av Karl Johan-svamp i stort sett vart man vände sig.

Nederbörd:

Januari	53 mm
Februari	46 mm
Mars	29 mm
April	37 mm
Maj	81 mm
Juni	85 mm
Juli	44 mm
Augusti	127 mm
September	44 mm
Oktober	60 mm
November	54 mm
December	57 mm
Totalt	717 mm

September

Första veckan fortsatt härligt sommarväder med över 20 värmegrader och sagolika kvällar. Därefter en kort regnperiod åtföljd av ett tio dagars högtryck med verkligt sommarväder och åter temperaturer upp mot 20 grader.

Den 22:e ett hastigt väderomslag och endast 6 plusgrader på dagen. Eftersom kyla och snö var på väg mot norra Sverige och nattfrosterna kylde våra breddgrader bedömde tranorna tiden mogen för flyttning. Minst ett tusental sträckte över våra bygder under eftermiddagen i formationer på ett hundratal per flock.

Äppelskörden blev god på vissa sorter. Björk och lönn skiftade i underbara färger.

Oktober

Första veckan brittsommarväder med uppehållsväder och 16 plusgrader som mest. Sen följde ett par ostadiga veckor med rätt mycket regn. Lövskogen avlövdades och höstrusk med dimma kom allt mer.

Djuren hade gott om bete i det milda vädret och frosten kom inte förrän de sista nätterna. Den 28:e hade flera platser i Sverige 17 plusgrader och det varmaste oktoberslut på 160 år enligt SMHI.

Karl Johans år

Under september kunde man finna fantastiska mängder Karl Johan-svamp i skogarna. Ingen behövde leta efter svampstäl-len – vart man såg stod Karl Johan majestätiskt i stora klungor. Den ofta mask-stungna svampen var i år fast och fin, till glädje för alla svampplockare. På bilden är det artikelförfattaren Erik Andersson som visar upp dagens skörd.

November

Rätt milt väder, men solen visade sig sällan. Det var egentligen bara sista veckan det var uppeåll, annars föll regnet varenda dag. Norra Sverige hade däremot under 30 minusgrader i mitten av månaden, samtidigt som Skåne visade 10 plusgrader. En överlag ovanligt mild höst, men de sista dygnen kröp temperaturen under nollstrecket och de första snöflingorna föll.

December

Fortsatt barmark och under första veckan rätt kallt med minusgrader även dagtid. Därefter milt, ett par plusgrader och dagligt regn fram till jul. Lite snö vissa dagar, men det smälte undan lika fort. Precis till juldagen kom äntligen kylan som alla barn väntat på. 8–15 minusgrader fram till nyår med fina skridskoisar. Dock lyste snön med sin frånvaro.

Helena Kumlin Tryggesson är en av hantverkarna i Bibbs. Här visar hon en av sina vävmaskiner.

Hänt i Berg 2014

En sammanfattning av året som gått, i stort och smått.

Januari

12 januari: Nya året inleds traditionsenligt med julgransdans på kyrkbacken. Musik, tomtebesök och godispåsar till barnen.

19 januari: Mobilsamåkning i Berg drar igång efter samma modell som prövats i Tolg några år. Energikontor Sydost finansierade försöket med mobilsamåkning i Berg det första året. Samåkningen inleddes med en fest i bygdegården, med mat och musik och där hugade kunde få hjälp att registrera sig i systemet. Mobilsamåkning går ut på att den som kör registrerar sina körningar och så att den som vill åka med kan anmäla sitt intresse.

Februari

4 februari: Första planeringsmötet inför årets Bergvecka, med 20-talet deltagare.

Bergs barnkör sjöng på musikkafé: fr v Hilda Lindfors, Johanna Tiedt, Selma Svensson, Lovisa Liljeborg, Nellie Sander (delvis skymd), Leiah P Magnusson, Anja Asp och Emmy Nygren.

Mars

1 mars: Panikteatern från Uppsala visade pjäsen Älskade Elvis i bygdegården.

23 mars: Årsmöte med hembygdsföreningen. Med bygdeberättaren och underhållaren Harald Leandersson.

April

6 april: Musikkafé i bygdegården. Röda korset och kyrkokören bjöd in till kafé med allsång. Bergs barnkör, kyrkokören medverkade tillsammans med solister. Evenemanget gav 8188 kronor i netto.

15 april: Musikkväll "Samling för en öppen kyrka i Berg". Stödgruppen Öppen kyrka i Berg ordnade tillsammans med övriga föreningar i socknen en manifestation i bygdegården, där en apell till Svenska kyrkans beslutsfattare antogs. Fullsatt i bygdegården, med omkring 120 deltagare.

26–27 april: Bibbs, hantverkarna i Berg i förening, ordnade utställningen "Dukat till fest" i Lädja snickerimagasin och hos MAZart i Berg.

30 april: Traditionsenligt valborgsfirande i hembygdsgården med Cecilia Zadig som vårtalare.

Hela Berg ansluten till fiber, då föreningen Bredband i Berg södra slutförde sitt arbete. Fibersatsningen i Berg har skett i tre ekonomiska föreningar. Sedan tidigare har fiberprojektet genomförts i norra delen av

mobilsamåkning

I januari gick startskottet för mobilsamåkningen i Berg. Allt firades med en fest i bygdegården. Projektledarna Sofia Asplund och Marie-Sabina Månsson ser nöjda ut.

socknen av föreningen Bredband i Berg, samt i Holma/Ramsås genom Ör Ormesberga byanät.

Maj

4 maj: Bergs skytteförening ordnade mauserskytte vid Bergs skjutbana.

18 maj: Vårdarna för logdansen på Bergveckan ordnade "träningsskväll" för att prova på schottis, vals, polka och hambo inför dansen i Bjursjö.

31 maj: Pubkväll med irländsk musik i Skyttepaviljongen, arrangerad av skytteföreningen.

Sockenrådet i samarbete med Vuxenskolan ordnade ännu en kurs för motorsågskörkort, då reglerna ändras under året.

Juni

1 juni: Föreningscafé i Lilla Björka med bygdegårdsföreningen som värd.

21 juni: Midsommardagens fest vid Bergs scoutstuga.

28 juni: Årets Bergvecka drar igång i ostadigt väder. Det blev en bra och publikrik start. Trots vädret – det enda man inte kan planera i förväg. 69 tappra mopedister åkte mopedrallyt.

29 juni: Specialvisning av Bergs kyrka som öppnades för första gången på 4,5 år då kyrkan stängdes på grund av mögelrisk. Bengt Ivar Peterson

var ciceron på denna visning som lockade ett 60-tal i publiken.

2 juli: Trubaduren Peter Nilsson sjöng och berättade om Pelle Näver, inför drygt 100-hövdad publik i hembygdsgården. Samma dag lockade logdans till Bjursjö loge med lyckat resultat.

3 juli: "Stora kakbaket", stor succé, med stundtals länsade fat och runt hundra betalande besökare i hembygdsgården.

5 juli: Hur lagar man en stenmur: Länsstyrelsen ordnade kurs i Berg, med Kjell Gustafsson som ledare. Stenmuren vid Lilla Björka användes som övningsobjekt.

9 juli: Sommarkvällar på Lilla Björka. Livstycket i Tensta – ett projekt som ger kvinnor kraft. Birgitta Notlöf, berättade.

16 juli: Sommarkvällar på Lilla Björka: Selma Lagerlöfs väg till Svenska akademien. Lisbeth Stenberg från Lagerlöf-sällskapet berättade.

18 juli: Traditionsenligt slättergille i hembygdsgården där Holma rote ordnade slättergröten.

20 juli: Bergs sydöstra VVO höll årsmöte i Hösatorpet.

30 juli: Sommarkvällar på Lilla Björka: Per-Olof Swartz berättade om Siri Derkerts staty av Elin Wägner.

Augusti

6 augusti: Sommarkvällar på Lilla Björka: Ett hus för det fria ordet i Växjö. Karin Hansson, projektledare, berättade.

16 augusti: Rotevandring i Lädja östra rote då ett 30-tal personer deltog. Karl Johan Krantz berättade.

24 augusti: Bergmästerskapen i fotboll, med lite ihopplockade lag den här gången.

September

6 september: Hembygdsföreningen ordnade kultur- och naturnära cykeltur i västra delen av socknen

7 september: Föreningscafé i Lilla Björka med scoutkåren och sockenrådet som värdar. Säsongens äppelpaj stod på menyn.

14 september: Europeiska kulturarvsdagen arrangeras för första gången på Lilla Björka. Marianne Enge Swartz talade om fredsaktivisten Elin Wägner.

19 september: En kolmila byggs hos familjen Stern i Lunden. Intresset från bygdens folk var stort.

24 september: Nytt stickkafé startat i bygdegården på initiativ av Linnéa Ivarsson.

Bergs kyrka öppnades för allmänheten för första gången på 4,5 år.

Små löpare redo för Lädjäloppet.

Kurs i konsten att laga en stenmur.

Magnusson-stipendierna

Söndagen den 28 oktober delades stipendier ut till ungdomar i Lammhults församling från Torsten och Maria Magnussons stiftelse. Detta för sjunde året i rad. Utdelningen skedde i samband med gudstjänsten i Asa kyrka. Norrvidingespel stod för uppskattad underhållning. Efter utdelningen intogs en smaklig måltid i Fraggahults bygdegård under högtidliga former med de närmast anhöriga.

Emma Gustavsson och Peter Gehrman

Stipendiater: Emma Grann, Lammhult, Rättsvetenskapliga programmet, Karlstads universitet. Alex Carlsson, Lammhult, Bergsskoleteknik i Filipstad, Luleå universitet. Elias Håkansson, Asa, Journalistik och medieproduktion, Linnéuniversitetet, Kalmar. Emma Gustavsson, Berg, civilingenjör i kemiteknik, Lunds tekniska högskola. Peter Gehrman, Berg, Konst och design, Ölands folkhögskola.

Oktober

5 oktober: Föreningscafé i Lilla Björka med Lädja badplatsförening som värd. Tårtkalas!

23 oktober: Sockenstämma i Berg, där Lars-Erik Persson, Lädja omvaldes till ordförande. Ann-Cathrine Carlsson utsågs till Årets Bergbo. Hon har som arrangör för mopedrallyt givit Bergveckan en "kickstart" i många år. Efter stämman presenterade polisen Tommy Lövgren vad Grannsamverkan innebär och hur det fungerar. Bestämde att sockenrådet ska se vilket intresse som finns för ett Grannsamverkansprojekt även i Berg.

28 oktober: Årets stipendier delades ut till ungdomar i Lammhults församling från Torsten och Maria Magnussons stiftelse. Detta för sjunde året i rad!

November

1 november: Singoalla, nytt leaderprojekt i Berg för ungdomar 16-26 år. Kurs i måleri, teaterscenografi, keramik, kammarmusik eller sång ledde

Anmälan till mopedrallyt fick flytta in i Caltexmacken.

Ulla Anderssons broderier visades i Galleri Glashuset.

Carina Petersson visar nyheter i Lädja snickerimagasin.

Curt Bengtsson gjorde korgar i snickerimagasinet.

Lennart Zadig skiljer på hantverken.

Maria Ahl Zanier visar en besökare i sin ateljé.

Ingrid Karlsson visade sin vävkonst i Laggår'n i Lädja.

fram till allkonstverk som presenterades under Smålands kulturfestival. 25 ungdomar deltog i projektet och föreställningen visades för 120 personer i bygdegården.

4 november: Sockenrådet anordnade idémöte för Bergveckan, där grunderna, gränserna och utvecklingsmöjligheterna för arrangemanget diskuterades.

21 november: The Caddillac band fyllde än en gång bygdegården med sin svängiga musik. Bland musikerna märktes Janne Lukas Persson och Claes-Göran Hedeström.

29 november: Bergslunds bygdegårdsförening firade 80 år med öppet hus.

December

6 december: Röda korset höll traditionsenligt adventsfesten med luciatåg och auktion på skänkta varor. Kvällen inbringade 15 924 kronor netto.

24 december: Julbön i ett fullsatt missionskapell i Lädja på julaftons sena eftermiddag har blivit en tradition.

Familjen Stern lät med hjälp av grannarna bygga en kolmila i Lund.

Årets julgran på plats på kyrkbacken tack vare från vänster: Gunnar Skogström, Lars-Erik Persson, Elwy Löwall, Melker Skogström, Lars-Göran Pehrsson, Mats Skogström och Bengt- Göran Andersson.

Innehåll

Verksamhetsberättelse 2014	1
Wägner-staty på plats av Marianne Enge Swartz	6
Sågen i Lädja mot sitt slut av Torsten Persson	10
Ny i bygden av Karl Johan Krantz	15
Oväntat sprängstoff i krönikan av Kerstin Haggren	22
Otto Ek - en udda bergbonde av Sune Andersson	25
En skildring av Berg 1958 av Torsten Persson	30
Logen Förgätmigej avslutad av Inge Petersson	34
Personnotiser 2014	36
Fastighetsaffärer 2014	36
Livstycket på Lilla Björka av Birgitta Hansson	37
Jane Morén första stipendiaten av Birgitta Hansson	39
Väder och natur av Erik Andersson	40
Hänt i Berg 2014	45

Pris: 75 kr

ISSN 0281-912

Krönikan ges ut av Bergs hembygdsförening
Föreningens bg: 394-8247

Krönikan tillhandahålls genom:

Bengt Göransson
Lädja Trulsagård 3
360 30 Lammhult
tel: 0472-750 27,
070-5477954

Rolf Svahn
Härlöv Skräddaregård 4
342 92 Alvesta
tel: 0472-420 94

Alla årgångar av krönikan
från 1944 och framåt finns
att köpa.

De tre senaste till åsatt pris
och tidigare årgångar för
20 kr.

Hela upplagan från 1944
för 800 kr.